

MARADVÁNY- MAJÁK

LAKANDONOK: EGY ŐSI KULTÚRA ÉLŐ KÖVÜLETEI

▷ SZÖVEG: LAMPÉRT KIRILL | FÉNYKÉP: MIHÁLY LÁSZLÓ

A Mexikó Guatemalával szomszédos Chiapas tartományában élő lakandon indiánok a közép-amerikai maja civilizáció leszármazottainak vallják magukat. Évszázadokig éltek elszigeteltségben, megőrizve nyelvüket és kultúrájukat: kis híján eltűntek, és ma is csak néhány százan élnek elszórtan a Selva Lacandona területén, e róluk elnevezett és mára erősen megcsonkított esőerdőben

Egy elnyűtt taxi hátsó üléséről bámuljuk a dzsungelt. Az út a guatemalai határral párhuzamosan fut. A sofőr családtagjai is velünk utaznak, így jobb árat tudtunk kialkudni Frontera Corozalig. A szabályos rácsalaprajzú település jellegtelen. Egyetlen vonzereje, hogy innen indulnak motoros csónakok az erdőben megbújó, ókori maja romváros, Yaxchilán felé. A lakandonok szent helyéhez az Usumacinta folyón vezet a vízi ösvény.

Még néhány tíz kilométer, és elérjük Lacanja Chansayabot. Az erdőben hosszan elnyúló, köves út mentén elszórva házcsoportok, néhány mindenest-bolt, egyszerű, fehér imaház, iskola és orvosi rendelő található. Szállásunk fából összetákoltt, puritán kunyhó (cabana), körülöttünk a dzsungel, mellettünk kis patak, a teraszon lógó függőágyból a virágok körül repkedő kolibrikben gyönyörködünk.

A lakandonok „felkutatásához” ma már nem kell bizonytalan kimenetelű, veszélyes expedíciót szervezni. A sűrű erdőben élő, egyszerű, fehér tunikaszerű ruhába öltözött, hosszú, fekete hajú indiánok rejtőzködő életmódja már a múlté, jelenüket (és még inkább jövőjüket) az ökoturizmus foglalja keretbe.

EGYÜTT ÉLNEK A TÁJJAL

A LAKANDONOK ÉLETTERE AZ ERDŐ. JOSE CHANKIN CHANUK JÓL ISMERI A DZSUNGELT, RENDSZERESEN VEZET TÚRÁKAT A KÖRNYÉKEN

A sűrű erdőben élő, egyszerű, fehér tunikaszerű ruhába öltözött, hosszú, fekete hajú indiánok rejtőzködő életmódja már a múlté, jelenüket (és még inkább jövőjüket) az ökoturizmus foglalja keretbe.

CENTRO ECOTURISTICO

A SZÁLLÁSHELY BEJÁRATA ELŐTT A TURISTÁK SZÁMÁRA AGYAGBÓL ÉS FÁBÓL FORMÁLT, EGYEDI KÉSZÍTÉSŰ AJÁNDÉKTÁRGYAK SORAKOZNAK

IGAZ EMBEREK

Az első, hagyományos fehér ruhát viselő férfit a faluban sétálva pillantjuk meg, amint biciklijén gördül elő az erdei ösvényről. A vállig érő, ősz hajjú, szemüveges Ernesto családja szálláshelyet üzemeltet, fiával pedig dzsungeltúrákat is szervez a közeli Rio Gordo egyik vízéséséhez és a maja Lacanja romjaihoz. Ő üdítő kivétel, hiszen ma már kevesen – és ők is csak ritkán – hordják a lakandon férfiak régi öltözetét, a festetlen xikult – a legtöbben szokványos, mai ruhákat viselnek.

Ősi hajlékuk fából és pálmalevélből készült kunyhó, de ezeket már nagyrészt felváltották más építőanyagok. Főleg három faluban – Lacanja Chansayabban, Nahában és Metzabokban – élnek, és mindössze hat-hétszázán beszélnek a lakandon maja nyelvváltozatot. Magukat hach winiknek, vagyis igaz embereknek nevezik. Egyik-másik férfi arcélét figyelve úgy tűnik, mintha a maja romok faragásainak, szobrainak alakjai elevenedtek volna meg...

Egyik-másik férfi arcélét figyelve úgy tűnik, mintha a maja romok faragásainak, szobrainak alakjai elevenedtek volna meg...

ŐSI MODELL

A FÜGGŐÁGYAT MÁR A MAJA KULTÚRÁBAN IS HASZNÁLTÁK, MANAPSÁG PEDIG MINDEN HÁZNÁL MEGTALÁLHATÓ. PIHENÉSRE ÉS ALVÁSRA EGYARÁNT NAGYSZERŰ, A GYEREKEK JÁTÉKAINAK PEDIG ELENGEDHETETLEN ESZKÖZE

PIHENŐ

A FÜGGŐÁGY – INDIÁN NYELVEN HAMACA – VÉGIGKÍSÉRI A LAKANDON EMBER ÉLETÉT. EGÉSZEN A KÖZELMŰLTIG FÜGGŐÁGYBA TEKERVE, A SARKCSILLAG IRÁNYÁBAN TEMETTÉK EL HALOTTAIKAT

„MODERN MAJA”

LACANJA CHANSAYAB LAKÓJA. A FALU A LEGNÉPESEBB LAKANDON TELEPÜLÉS

A lakandonokat az egyik legelszigeteltebb, hagyományait leginkább őrző bennszülöttek között említették Mexikó őslakói között. 1943-ban a térségben zajló sárgalázjárvány következtében kis híján eltűntek, de mára létszámuk lassan emelkedik. A sűrű erdő, az idegenek számára barátságtalan dzsungel évszázadokon át szolgált természetes védvonalként az erdő mélyén szétszórta élő bennszülöttek számára. Így tudtak távol maradni a spanyol gyarmatosítóktól és megőrizni hagyományos életmódjukat. Nem alkotnak homogén csoportot: földrajzi elhelyezkedésük alapján megkülönböztetik a Bonampak és Yaxchilán romjai közelében található síkvidéki (déli) és a Naha-tó és Metzabok menti magasföldi (északi) települések lakóit. Az ősi vallási rítusok, hagyományok jeleire ma már nehéz rátalálni: ez különösen igaz a déli csoportra, akiknek életmódját a külső hatások már korábban és jelentősebb mértékben megváltoztatták.

A sűrű erdő, az idegenek számára barátságtalan dzsungel évszázadokon át szolgált természetes védvonalként az erdő mélyén szétszórta élő bennszülöttek számára.

AZ ERDŐ NÉPE

A falu főutcájából kiágazó utcáskák többsége az erdőbe vezet. Ahogy az egyik keskeny, kanyargós, sokszor elágazó ösvényen haladunk, elbizonytalanodunk, vezető nélkül nem is merészkedünk beljebb a sűrűbe.

Bár a Selva Lacandona Mexikó területének még 1 százalékát sem foglalja el, több mint 4300 növény-, 450 lepke-, legalább 340 madár- és 163 emlősfaj élőhelye. Köztük több olyan, a maja kultúrában meghatározó élőlény is előfordul itt, mint a jaguár: Chiapas államban mintegy 350 egyedét tartják számon. A lakandonok számára az erdő a szellemi és fizikai lét alapja, életmódjuk és hagyományaik szorosan kapcsolódnak hozzá. Legfontosabb istenségük Hachakyum, hiedelmük szerint ő teremtette a dzsungelt, az állatokat, a férfit és a nőt.

Élőhelyük – az erdő – irtása azonban már a 19. század közepén elkezdődött: farmerek, favágók és kaucsukfát csapoló munkások érkeztek az addig érintetlen területre. Később, az 1940-es években a mexikói kormány is felismerte, hogy ezek az erdők értékes természeti erőforrásokat rejtnek. A 20. század közepéig a lakandonoknak kevés kapcsolata volt a külvilággal: először egy amerikai fotóst vezettek el a falfestményeiről híres Bonampak romjaihoz 1946-ban. (Ennek ellenére egészen 1997-ig nem vezetett ide út.)

CSALÁDI „VÁLLALKOZÁS”

A FÉRFI FELADATA A FAANYAG BESZERZÉSE, ELŐKÉSZÍTÉSE, AMIBŐL A NŐK ÉS GYEREKEK APRÓLÉKOSAN MEGMUNKÁLT FIGURÁKAT FARAGNAK. A MINTÁT AZ ERDŐ ÁLLATAI JELENTIK. A KISLÁNY KEZÉBEN A LAKANDON DZSUNGELBEN ÉLŐ EMLŐSÖK ÚTMUTATÓJA

Bár a Selva Lacandona Mexikó területének még 1 százalékát sem foglalja el, több mint 4300 növény-, 450 lepke-, legalább 340 madár- és 163 emlősfaj élőhelye.

HÁZI KEDVENC

A MEXIKÓI FEHÉRHOMLOKÚ AMAZON-PAPAGÁJ CSEPPET SEM IJEDŐS

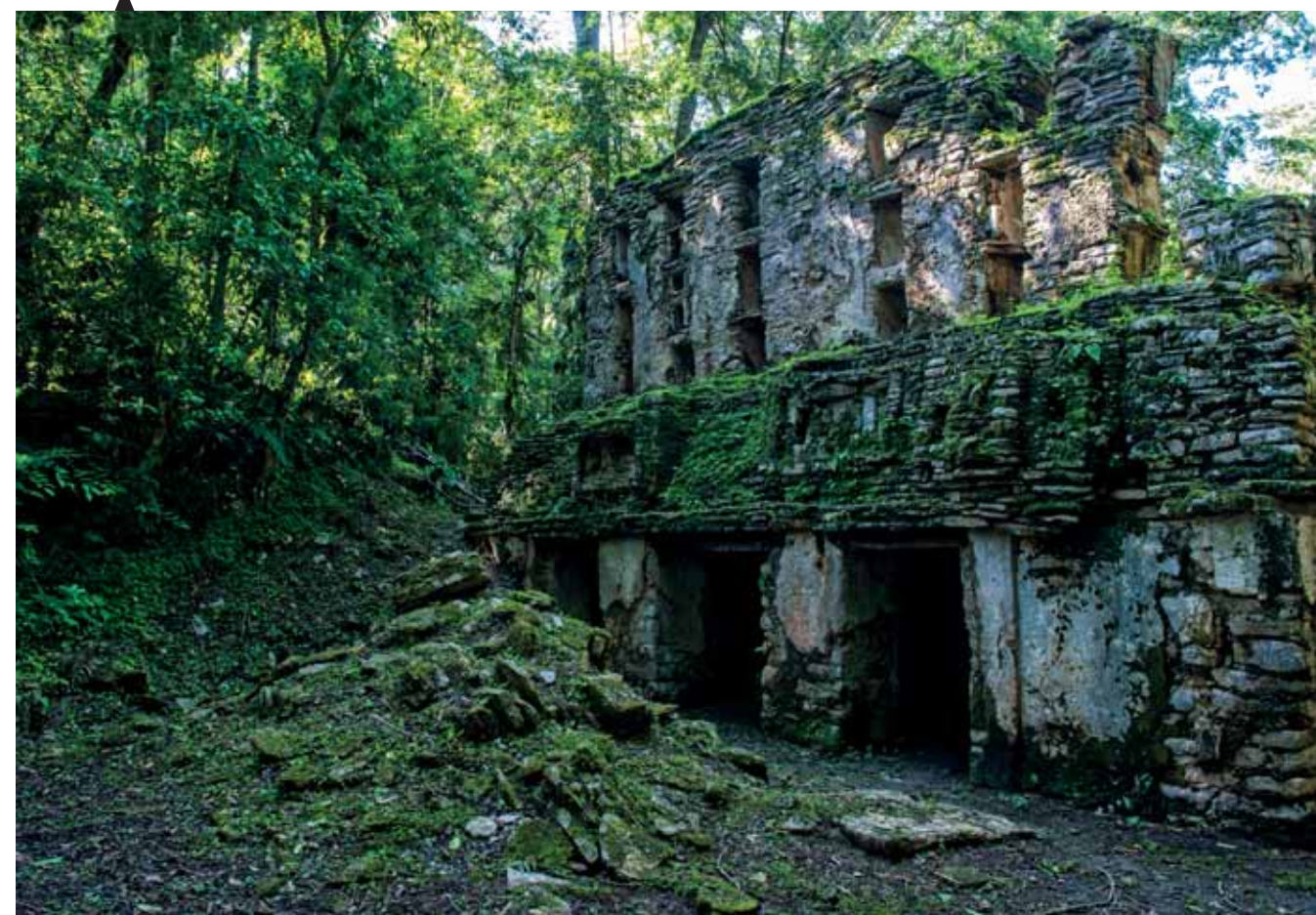
YAXCHILÁN

AZ USUMACINTA FOLYÓ EGYIK KANYARULATÁBAN. A DZSUNGELBEN MEGBÚJÓ, ŐSI MAJA VÁROS A LAKANDON ISTENSÉGEK OTTHONA. ÉPÜLETEI A KR. U. 300–900 KÖZTI KORSZAKBÓL SZÁRMAZNAK. A HELYSZÍN MISZTIKUS LÉGKÖRÉT A BŐGŐMAJMKOK FÉLELMETES, ORDÍTÁSA FOKOZZA

A 20. században folyamatosan bővülő úthálózat tette elérhetővé az esőerdőt és az ott lakó népeket a misszionáriusok, a kutatók, majd a turisták számára.

Az 1950-es években chole, tzotzil és tzotal indiánokat telepítettek ide, később aztán egyre többen érkeztek. Mindennek eredményeképpen az erdők 80%-a tönkrement. A problémát felismerve és azt enyhítendő, a lakandonok által lakott esőerdőt 1978-ban a Montes Azules bioszféra-rezervátum részévé nyilvánították.

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TRENDFM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
LAMPÉRT KIRILL

TRENDOFM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

AZ ORVOSI RENDELŐNÉL

AZ ÚT SZÉLÉN ROZSDAMARTA MENTŐAUTÓ
PARKOL, MELYRŐL MESSZIRŐL
BEAZONOSÍTHATÓ A RENDELŐ. A HELYIEK
SZERINT AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS
ELÉGSÉGES, AZ ORVOS A KÖZELI NUEVA
PALESTINA FALUBÓL JÁR ÁT

BEOLVADÁS

Ez azonban a betelepülők és az őslakosok között kialakult konfliktuson mit sem segített, sőt csak tovább éleződött. A változások nem hagyták érintetlenül a lakandon közösségeket, akiknek kultúrája, életmódja jelentősen átalakult. A déli csoporthoz tartozók megkezdtek, elhagyták őseik hitét, néhányan pedig fakitermelőként álltak munkába. Chan K'in, a lakandonok szellemi vezetője 1996-ban bekövetkezett haláláig életben tartotta a hagyományokat, az idős emberek, akik ismerték a vallási szertatásokat, rituálékat, meghaltak, és tudásukat csak részben adták át néhány fiatalnak. Ennek hiányában a kereszténység térhódítása tovább folytatódott.

Alkonyatkor sétálunk Lacanja Chansayab sötétedő utcáján, a pünkösdistá templomban zajló istentiszteletről a hívek hangos és mélyen átélt éneke hallatszik ki. A családban a lakandon nyelvet használják, s bár az iskolában spanyolul tanulnak, néhányan így is alig beszélnek a hivatalos nyelvet. A templommal átellenben lévő iskolában szünetel az oktatás. A tanítók sztrájkolnak – később kiderül, hogy hónapokon át tart a kényszerszünet. A nők és a gyerekek kézművestermékeket készítenek: magokból, csontból, fogakból ékszereket fabrikálnak, fából faragnak, agyagból gyúrnak állatfigurákat eladásra. Ők, maguk sokszor műanyag

A családban a lakandon nyelvet használják, s bár az iskolában spanyolul tanulnak, néhányan így is alig beszélnek a hivatalos nyelvet.

sta TRAVEL

A CIKK MEGJELÉNÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ **STA TRAVEL**

STATRAVEL.HU

FORRÓ ÓRÁK

LACANJA CHANSAYAB EGYIK IDŐS LAKÓJA,
HAGYOMÁNYOS, FEHÉR TUNKÁBAN. A DÉL
KÖRÜLI FORRÓSÁGOT HÁZÁNAK UDVARÁN
VÉSZELI ÁT – HÁZIÁLLATAI TÁRSASÁGÁBAN

gyöngyöket hordanak, amikhez a közeli nagyobb városokban jutnak hozzá, és azonnal sértődöttek és tartózkodók lesznek, amint kiderül, hogy nem vásárolunk tőlük semmit. Akik megtehetik, szálláshelyet, táborhelyet üzemeltetnek, és ökoturisztikai szolgáltatásokat nyújtanak a turistáknak.

ÚJ SZELEK

A SIKVIDÉKI FALVAKBAN AZ ŐSI RITUÁLÉKAT,
HAGYOMÁNYOKAT AZ UTÓBBI ÉVTIZEDEKBEN
ELNYOMTA A KERESZTÉNYSÉG TÉRHÓDÍTÁSA.
A PÜNKÖSDISTA TEMPLOMBÓL MESSZIRE
HALLATSZIK A KIÁRADÓ, HANGOS,
KARIZMATIKUS ÖRÖM

A JAGUÁR HÁZA

Néhány nappal később a 2100 méter magasan fekvő San Cristóbal de las Casas városának utcáin bolyongva – úgy 300 kilométernyire Lacanja Chansayabtól – még mindig a lakandon indiánok emlékeit keressük. Színpompás házfalak, kapuk és emberek között vezet utunk a Casa Na Bolomhoz, a Jaguár Házához (a bolom maja nyelven jaguárt jelent). Az épület 1950-től évtizedekig a svájci fotográfus-antropológus Gertrude Duby-Blom és férje, a dán régész Frans Blom otthona volt. A tágas épület és belső udvarai ma múzeumként és kutatóközpontként szolgálnak. Fényképeket, régészeti és antropológiai leleteket őriznek itt. Különböző teremben mutatják be a lakandonok rituáléit, eszközeit, történetét. A mintegy 10 ezer kötettel büszkélkedő könyvtár könyvei a majákat kutató szakemberek nélkülözhetetlen forrásai.

VÁLTOZÓ VISELET

A HAGYOMÁNYOS, FEHÉR PAMUTSZÖVETŰ TUNIKÁT MÁRA SOKAN SZÍNES VIRÁGMINTÁS RUHÁRA CSERÉLTÉK. A GYEREKEK ÉS AZ IDŐS ASSZONY A DÉLUTÁNI ISTENTISZTELETRE IGYEKEZNEK

CASA NA BOLOM

AZ EGYKORI KOLOSTOR HELYÉN – AMELYNEK BELSŐ UDVARÁT ÉRINTETLENÜL HAGYTÁK – AZ 1950-ES ÉVEK ÓTA KUTATÓK, TUDÓSOK, MŰVÉSZEK TALÁLKOZÓHELYE ÉS LAKANDONOK MENEDÉKE MŰKÖDIK. A BLOM HÁZASPÁR A NEVÜKHÖZ VALÓ HASONLÓSÁGA MIATT VÁLASZTOTTA A MAJA INDIÁN BOLOM (JAGUÁR) SZÓT

A Casa Na Bolom célja máig az, hogy segítse a lakandonokat hagyományaik, kultúrájuk megőrzésében. Mindezt támogatja a nyelvüket és kultúrájukat kutató tudósok munkáját.

Frans egykor az ősi maja szent helyeket vizsgálta Chiapas-szerte, felesége pedig a lakandon embereket fotózta, és harcolt életterük megővéseért. A Casa Na Bolom célja máig az, hogy segítse a lakandonokat hagyományaik, kultúrájuk megőrzésében. Mindezt támogatja a nyelvüket és kultúrájukat kutató tudósok munkáját. A lakandonok nem tudnak szembeállni a

külső nyomással, az egyenkultúra, a globalizáció mindenkit érintő hatásaival: egyetlen esélyük, ha egyensúlyt teremthetnek a két világ között. Bizonytalan, hogy a változások hová vezetnek, hogy a hagyományokból a gyerekek, unokák mennyit tudnak továbbvinni. Az ökoturizmus árucikké tette a dzsungelt, jelentős változásokat hozva a lakandonok életébe. Pozitív hatása ugyanakkor vitathatatlan: a fiatalokat – a helyi megélhetést jelentve – maradásra bírja, így biztosítva népük jövőjét. A kérdés csak az: meddig?

LAMPÉRT KIRILL
SZABADÚSZÓ UTAZÓ ÉS
AMATŐR TEREPPUTÓ.
A KÜLÖNLEGES TÁJAK, KULTÚRÁK
ÉS A HEGYEK ÉRDEKLIK

MIHÁLY LÁSZLÓ
GEOGRÁFUS, FÉNYKÉPÉSZ.
ÉVEKIG DOLGOZOTT
FOTÓRIPORTERKÉNT,
JELENLEG SZABADÚSZÓ

OLVASÓK AKCIÓBAN

Egy fotó különleges helyen-helyzetben a friss lapszámokkal, megosztás, a #afoldgombmagazin hashtag használata. A legérdekesebbeket szívesen megmutatjuk mindenkinek!

MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
ALAPÍTVÁ: 1872
1142 BUDAPEST, ERZSÉBET KIRÁLYNÉ ÚTJA 125.
TELEFON: (1) 231-4040
FAX: (1) 231-4045
HONLAP: WWW.FOLDRAJZITARSASAG.HU
E-MAIL: INFO@FOLDRAJZITARSASAG.HU

ELNÖK: DR. CSORBA PÉTER
ALELNÖKÖK: DR. SZILASSI PÉTER
DR. MICHALKÓ GÁBOR
FŐTITKÁR: DR. DAVID LÓRÁNT
ÜGYVIVŐ: HEILING ZSOLT

SAKOSZTÁLYOK:
BIZTONSÁGFÖLDRAJZI ÉS GEOPOLITIKAI
SAKOSZTÁLY, EXPEDÍCIÓS SAKOSZTÁLY,
TÁRSADALOM- ÉS GAZDASÁGFÖLDRAJZI
SAKOSZTÁLY, HEGYMÁSZÓ-SAKOSZTÁLY,
OKTATÁS-MÓDSZERTANI SAKOSZTÁLY,
EGÉSZSÉGFÖLDRAJZI SAKOSZTÁLY,
TERMÉSZETFÖLDRAJZI SAKOSZTÁLY,
TÉRKEPÉSZETI SAKOSZTÁLY,
TURIZMUSFÖLDRAJZI SAKOSZTÁLY,
FÖLDRAJZTANÁRI SAKOSZTÁLY

TERÜLETI OSZTÁLYOK:
BAKONY-BALATON-VIDÉKI OSZTÁLY (VESZPRÉM)
BORSODI OSZTÁLY (MISKOLC)
DEBRECENI OSZTÁLY
DÉL-DUNANTÚLI OSZTÁLY (PÉCS)
DUNA-VÖLGYI OSZTÁLY (SZÉKESZÁRD)
EGER-BÜKK-VIDÉKI OSZTÁLY
GYÖNGYÖS-MÁTRA-VIDÉKI OSZTÁLY
KISALFÖLDI OSZTÁLY (GYÖR)
KISKUNSAGI OSZTÁLY (KECSKEMÉT)
KÖZÉP-DUNANTÚLI OSZTÁLY (SZÉKESFEHÉRVÁR)
KÖRÖS-VIDÉKI OSZTÁLY (BÉKÉSCSABA)
NYIRSEGI OSZTÁLY (NYIREGyhÁZA)
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI OSZTÁLY (SZOMBATHELY)
SZEDEDI OSZTÁLY
SZÉKELYFÖLDI OSZTÁLY (CSIKSZEREDA)
TOLNA MEGYEI OSZTÁLY (DOMBOVÁR)
ZALAI OSZTÁLY (NAGYKANIZSA)

KÖNYVTÁR ÉS GYŰJTEMÉNYEI:
1112 BUDAPEST, BUDAÖRSI ÚT 45.
TEL.: (06-1) 309-2600/1443
(2015. NOVEMBER 15-TŐL
HATÁROZATLAN IDEIG ZÁRVA TART.)
AZ ÉGGÖMBÖT TARTÓ ATLASZ A MAGYAR FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG VÉDJEGYKÉNT BEJEGYZETT JELEKE

LAPALAPÍTÓ (1929):
DR. MILLEKER REZSŐ
**AZ ÚJ SZOROZAT
ÚJRAINDÍTÓI (1999):**
DR. NEMERKÉNYI ANTAL
ÉS FARKAS PÉTER

1929-1933, FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. MILLEKER REZSŐ
1934-1944, SZERKESZTŐK:
DR. BAKTAY ERVIN ÉS DR. KÉZ ANDOR
1999-2005, FŐSZERKESZTŐ: DR. NEMERKÉNYI ANTAL
2005-2006, FŐSZERKESZTŐ: DR. VOJNITS ANDRÁS
2006-TŐL FŐSZERKESZTŐ: DR. NAGY BALÁZS

EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREINK ▾

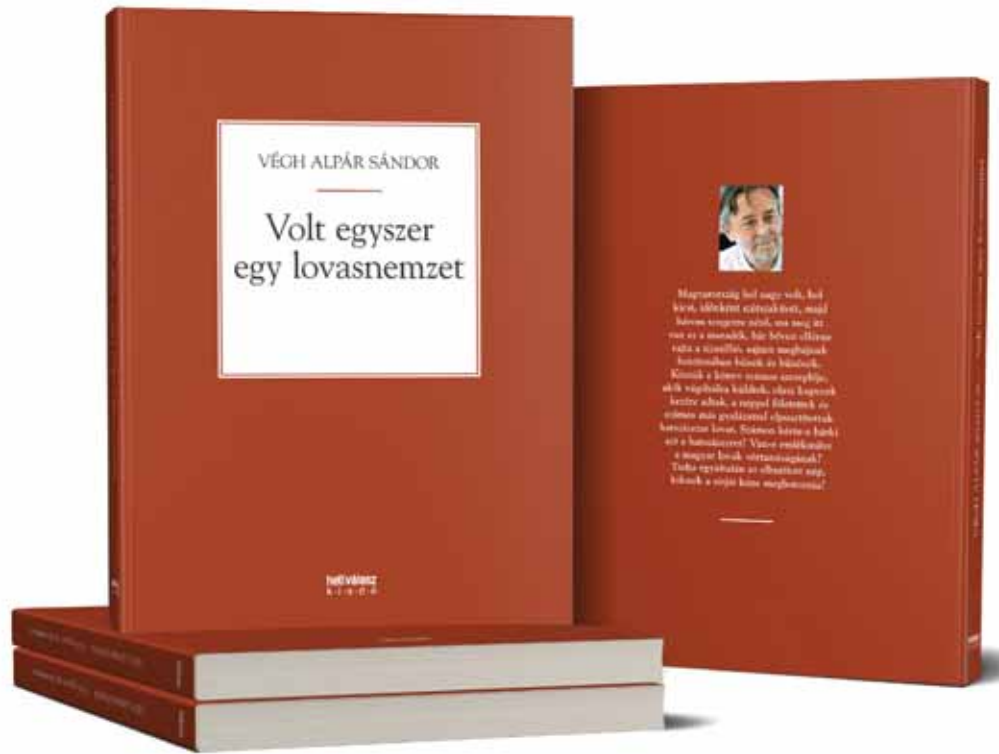

E LAPSZÁMUNK MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTÁK ▾

2016 PRIMA DÍJAZOTTJÁNAK ÚJ KÖTETE

VÉGH ALPÁR SÁNDOR Volt egyszer egy lovasnemzet

Magyarország hol nagy volt, hol kicsi, időnként szétszakított, majd három tengerre néző, ma meg itt van ez a maradék, bár bőven elférne rajta a tízmillió, sajnos megbújnak bozótosában bűnök és bűnösök. Köztük e könyv számos szereplője, akik vágóhídra küldtek, olasz kupeczek kezére adtak, a néppel föletettek és számos más gyalázzal elpusztítottak hatszázezer lovat. Számon kérte-e bárki azt a hatszázezret? Van-e emlékműve a magyar lovak vértanúságának? Tudja egyáltalán az elbutított nép, kiknek a sírját kéne megbotoznia?

Rendelje meg 20% kedvezménnyel a kiadótól! – konyv.valasz.hu
1027 Budapest, Horvát u. 14-24. | Telefon: 06 (1) 461-1400

A TERMÉSZETBEN TÖLTÖTT ÉLETRE TERVEZVE

G-1000 – tartós és sokoldalú anyag.
A Greenland Wax használatával még ellenállóbb.

Greenland Wax Large

EGY SÚRŪN SZÖVÖTT poliészter és pamut anyag *Greenland Wax* réteggel impregnálva: a *Fjällräven* G-1000 az elmúlt 50 év során bebizonyította, hogy egyike az outdoor ipar legtartósabb és legerősebb anyagainak. A G-1000-ból készült darabokra alkalmazható több réteg *wax* maximálisan víz- és szélállóvá teszi a ruhát, ugyanakkor, ha jól szellőző öltözetre

van éppen szükségünk, a *Greenland Wax* egyszerűen kimosható a korábban ezzel a *wax*szal kezelt anyagból. A G-1000 termékek azzal a céllal készültek, hogy egy életen át szabadnak és biztonságban érezzük magunkat a természetben, bárhol is vagyunk, bármilyen kalandra is készüljünk.

 **FJÄLL
RAVEN**
www.fjallraven.hu